

Journal of Economy Culture and Society

ISSN: 2602-2656 / E-ISSN: 2645-8772

Araştırma Makalesi / Research Article

Duygusal İhmal ve İstismara Uzmanların Bakış Açısı

The Perspective of Experts About Emotional Neglect and Abuse

Alev ÜSTÜNDAĞ¹

¹Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, İstanbul, Türkiye

ORCID: A.Ü. 0000-0001-5832-6810

Corresponding author:

Alev ÜSTÜNDAĞ,
Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-mail: alev.ustundag@sbu.edu.tr

Submitted: 10.04.2019

Revision Requested: 17.04.2020

Last Revision Received: 28.02.2020

Accepted: 02.03.2020

Published Online: 28.04.2020

Citation: Ustundag, A. (2020). The perspective of experts about emotional neglect and abuse. *Journal of Economy Culture and Society*, 61, 125-140.
<https://doi.org/10.26650/JECS2019-0038>

Öz

Çocuğa yönelik duygusal ihmal ve istismar, diğler istismar türlerinde olduğu gibi gözle görülebilen bulguları olmadığı için hemen tespit edilemeyebilir. Bu nedenle önem verilmesi gereken bir konudur. Çünkü sebep olduğu olumsuz etkiler uzun yıllar sürebilir ya da uzun yıllar sonra ortaya çıkabilir. Tüm bu sebeplerden ötürü duygusal ihmal ve istismarın uzmanlar tarafından iyi gözlemlenebilmesi gerektiği düşünöldüğu için bu araştırma kapsamında çocukla karşılaşan ya da karşılaşma ihtimali bulunan uzmanların duygusal ihmal ve istismara bakış açılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, nicel araştırma olarak tasarlanmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden nedensel-karşılaşırmalı araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak duygusal ihmal, istismar ve kötü muamele ile ilgili soruların yer aldığı “Uzmanlar İçin Soru Formu” kullanılmıştır. Gelişigüzel örnekleme yönteminden yararlanılarak 780 uzman (çocuk gelişimci, doktor, psikolog, avukat, öğretmen ve asker/polis) görüşüne ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde; hem soru formunda listelenen davranışların uygun olup olmadığı konusunda, hem de davranışların çocuk ihmal ve istismarı olup olmadığı konusunda uzmanlar arasında yüzdesel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Ancak tek yönlü varyans analizi sonuçları incelendiğinde, bazı davranışlarda uzman yanıtları arasında anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Ortaya çıkan farklılığın hangi uzman grubundan kaynaklandığını belirlemek için Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonuçları değerlendirildiğinde, çocuk gelişimcilerle diğler meslek grupları arasında olumlu anlamda farklılaşma olduğu görölmüştür.

Anahtar Kelimeler: Duygusal istismar, duygusal ihmal, kötü muamele, bakış açısı, çocuk

ABSTRACT

Emotional neglect and abuse should be closely observed by experts and for that reason this study aims to determine the viewpoints on emotional neglect and abuse of experts who encounter or might possibly encounter children who are at risk of abuse. Quantitative research methods were

used in this research, more specifically, the causal-comparative research method. A “questionnaire for experts” was used as a data collection tool for questions about emotional neglect and abuse. 780 experts were consulted using the random sampling method. A general evaluation of the results showed that there was no significant difference among experts in terms of whether the behaviors listed in the questionnaire were appropriate or not and whether they classified listed behaviors as child neglect or abuse. However, when the results of the one-way analysis of variance were examined, it was found that there were significant differences between the experts’ responses for some behaviors. The Tukey test was conducted to determine which group of experts had different opinions than others. When the results of the Tukey test were evaluated, it was seen that there was a positive difference between child development and other occupational groups.

Keywords: Emotional abuse, emotional neglect, ill-treatment, perspective, child

EXTENDED ABSTRACT

Emotional abuse or maltreatment towards children is considered to be a synonym for psychological abuse, and any behavior that affects children emotionally or negatively is considered as emotional abuse (Gabarino, Guttman & Seeley, 1986; Wiehe, 1990). According to Brassard, Hart and Hardy (1991), there are various types of emotional abuse, such as restraint, humiliation, contempt, threatening, intimidation, discriminatory, sarcastic and hostile behavior or rejection. In addition, according to the researchers (Iwaniec, 1995; Tower, 1993), if a child is constantly criticized, humiliated, threatened, mocked and intimidated by the parents, this is considered to be emotional abuse. Emotional abuse alone, or as a result of physical or sexual abuse, can be seen as a secondary effect (Navarre, 1987). This is because the negative effects that may be caused can last for many years or may occur after many years. As it is thought that emotional neglect and abuse should be well observed by experts, this study aims to determine the viewpoints on emotional neglect and abuse of experts who encounter or might possibly encounter children who fall within the scope of this research.

Method

Emotional neglect and abuse of the child may not be immediately detectable as there are no visible findings unlike other types of abuse (sexual, physical abuse and neglect). For this reason, it is a matter that should be given great importance. This is also because the negative effects that may be caused can last for many years or may occur after many years. Quantitative research methods were used in this research, more specifically, the causal-comparative research method. A “questionnaire for experts” was used as a data collection tool for questions about emotional neglect, abuse and ill-treatment. 780 experts (child development experts, doctors, psychologists, lawyers, teachers and military/police) were consulted using the random sampling method.

Result and Discussion

A general evaluation of the results of the research showed that there was no significant difference between experts in terms of whether the behaviors listed in the questionnaire were appropriate or not and whether the behavior was child neglect or abuse. However, when the results of the one-way analysis of variance were examined, it was found that there were significant differences between the responses of the experts in some behaviors. The Tukey test was conducted to determine which group of experts had different views. When the results of the Tukey test were evaluated, it was seen that there was a positive difference between child development and other occupational groups.

Our study highlights the need for emotional intervention against emotional neglect, abuse and maltreatment, and the need to develop a common consensus among different occupational groups that

meet or encounter children or work with them. In the light of our study we recommend that awareness-raising activities should be increased by being included in the training of in-service training programs of military / police personnel and lawyers, who frequently encounter occupational groups and especially crime and criminals. Although it is known that there is training in the current practice, the findings of this research revealed that more studies should be done to raise awareness.

Awareness raising of people and families regarding emotional neglect and abuse can be effective for creating more awareness of various public education facilities. Families may not be aware that some words and behaviors cause emotional abuse. Therefore, appropriate training can raise awareness that some words and behaviors may negatively affect and frighten children.

1. Giriş

Bir toplumun ilerleyebilmesi, çocukların bedensel, ruhsal ve sosyal yönden sağlıklı gelişmeleri ile sağlanabilmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Sözleşmesi'nin (1990) 1. Maddesine göre 18 yaşına kadar her insan çocuktur. Dünya Sağlık Örgütü (2002)'ne göre çocuk istismarı; "Çocuğun sağlığını, büyüme ve gelişmesini olumsuz olarak etkilenmesine neden olan her türlü fiziksel ve/veya duygusal, cinsel, ihmal veya ihmale neden olacak ticari reklam amaçlı ya da diğer bütün etkileme şekilleri de dâhil olmak üzere her türlü tutum ve davranışlara maruz kalmasıdır". Bir başka deyişle; çocuğun beden veya ruh sağlığına zarar veren, zarar verme riski taşıyan, fiziksel, duygusal, zihinsel veya cinsel gelişimini olumsuz etkileyen, kendisine bakmakla yükümlü kişi veya kişiler tarafından zarar verici olan, kaza-dışı ve önlenilebilir bir davranışa maruz kalması çocuğa karşı kötü muamele ya da çocuk istismarı şeklinde tanımlanmaktadır.

Çocuğa yönelik kötü muamelenin fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmal olmak üzere dört farklı boyutu bulunmaktadır (DSÖ, 2006). İhmal ise, çocuğun temel gereksinimi olan beslenme, barınma, sağlık, giyim korunma ve gözetim ihtiyaçlarının kendisine bakmakla yükümlü kişilerce karşılanmaması olarak ifade edilmektedir (Sağlık Bakanlığı, 2011). Çamurdan (2000)'a göre dünyada çocuk nüfusunun %1-2'si ihmal edilmektedir. Tüm istismarların yaklaşık %48-63'nün de ihmal ile birlikte olduğu düşünülmektedir.

Çocuğa yönelik duygusal istismar ya da kötü muamele, psikolojik istismar ile eş anlamlı bir terim olarak kabul edilmekte olup, kasıtlı ya da kasıtsız, çocukları duygusal olarak olumsuz yönde etkileyen her türlü davranış duygusal istismar olarak kabul edilmektedir (Gabarino, Guttman ve Seeley, 1986; Wiehe, 1990). World Health Organisation (1999)'a göre duygusal istismar; çocuğun gelişimine uygun ve destekleyici ortamın sağlanmaması sebebiyle, çocuğun kendi potansiyeline uygun, dengeli ve destekleyici ortama sahip olamaması sonucunda, çocuğun sağlığına ya da fiziksel, ruhsal, ahlaki ya da sosyal gelişimine zarar verme olasılığı yüksek olan ya da zarar verme olasılığı bulunan her türlü davranıştır. Trocmé ve arkadaşları da (2001) duygusal istismarı; çocuğun aşırı düşmanca cezai muamele görmesi ya da aşırı sözlü tacizin neden olduğu zihinsel, duygusal ya da gelişimsel sorunlardan dolayı ciddi bir şekilde zarar görmesi olarak ifade etmektedir.

Brassard, Hart ve Hardy (1991)'e göre; duygusal istismarın, kısıtlama, aşağılama, küçümseme, tehdit etme, korkutma, ayırmacı, alaycı ve düşmanca davranma veya reddetme gibi çeşitleri bulunmaktadır. Bunlara ek olarak; çocuğun ebeveynleri ya da çocuğa bakmakla yükümlü olan kişiler tarafından sürekli eleştirilmesi, utandırılması, tehdit edilmesi, alay edilmesi, küçük düşürülmesi, aşağılanması, korku ve endişe duymasına sebep olunması, çocuğun davranışlarından ve başarısından kasıtlı olarak memnun olunmaması ve bilişsel olarak çocuğa zarar verici tutum ve davranışlar gösterilmesi de söylenebilir (Iwaniec, 1995; Tower, 1993). Duygusal istismar tek başına olabileceği gibi fiziksel ya da cinsel istismar sonucunda, ikincil olarak da görülebilmektedir (Navarre, 1987; Bulut, 2016).

Duygusal istismarın diğer istismar (cinsel, fiziksel istismar ve ihmal) türlerinde olduğu gibi gözle görülebilen bulguları olmadığını için hemen tespit edilemeyebilir, etkileri uzun yıllar sürebilir ya da etkileri uzun yıllar sonucunda ortaya çıkabilir (Segal, 1992). Bu nedenle Singapur Toplumsal Gelişim ve Spor Bakanlığı tarafından, duygusal istismar vakalarının tespit edilebilmesi için pek çok kılavuz yayınlanmıştır (Ministry of Community Development & Sports, 2001). Söz konusu kılavuzda belirtilen, duygusal istismara maruz kalan çocukların gösterebilecekleri fiziksel, davranışsal veya duygusal belirtilerin bazıları şunlardır: saldırgan, yıkıcı veya şiddetli davranışlar gösterme, okul başarısında düşüş, altını ıslatma/kirletme, büyüme geriliği, sürekli dikkat çekmeye çalışma, depresyon, aşırı endişe, ebeveynlerinden ya da bakmakla yükümlü olan kişilerden korkma ve intihara teşebbüs öyküsünün bulunması (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009).

O'Hagan (1993)'a göre, bu belirtilerin sadece duygusal istismar sonucunda ortaya çıkan belirtiler olduğunu söylemek doğru değildir. Bunlar aynı zamanda fiziksel ya da cinsel istismar gibi diğer istismar türlerinin de göstergesi de olabilir. Hatta herhangi bir istismar veya kötü muamele olmaksızın da ortaya çıkabilirler. Ayrıca, akrabalarına onların ebeveyni gibi davranma, yaşına uygun olmayan yetişkin davranışlar sergileme, fiziksel ve duygusal gelişiminde gerileme ve ebeveynine bağlanma sorunu yaşama gibi durumlar da duygusal istismar için şüphe uyandırıcı belirtiler olabilmektedir (Jaffe-Gril, Jaffe ve Segal, 2007).

Çocuğa yönelik duygusal istismar önem verilmesi gereken bir konudur ve yukarıda ifade edilen belirtilerin, çocukla karşılaşan ya da karşılaşma ihtimali bulunan meslek elemanları tarafından iyi gözlemlenebilmesi gerektiği düşünüldüğü için bu araştırma kapsamında çocukla karşılaşan ya da karşılaşma ihtimali bulunan uzmanların duygusal ihmal ve istismara bakış açıları'nın belirlenmesi amaçlanmıştır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Türü

Uzmanların duygusal ihmal ve istismara bakış açıları'nın belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırma, nicel araştırma olarak tasarlanmıştır. Uzmanların duygusal ihmal ve istismara bakış açıları arasında fark olup olmadığını en iyi belirleyebilecek yöntem olduğu düşünüldüğünden, bu araştırmada nedensel-karşılaştırmalı araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nedensel-karşılaştırmalı araştırma yönteminde belirli bir değişken açısından farklılaşan grupların birbiriyle karşılaştırılması amaçlanmaktadır (Metin, 2014).

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, çocukla çalışan, karşılaşan ve karşılaşma ihtimalinin yüksek olduğu düşünülen çocuk gelişimci, doktor, psikolog, avukat, öğretmen ve asker/polis meslek grupları oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın örneklem grubunun belirlenmesinde gelişigüzel örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Gelişigüzel örnekleme yöntemi, araştırmacının saptanan örneklem büyüklüğüne göre herhangi bir şekilde evrenin bir parçasını seçmesi olarak tanımlanmaktadır (Arlı ve Nazik, 2001).

Araştırma Ankara İlinde, 0-18 yaş arası çocuklarla çalışan uzmanlarla yürütülmüştür. Polis ve Asker meslek grupları da çocuk şubede görev yapmaktadır. Araştırmaya katılan örneklem grubunda gönüllülük esaslı göz önünde bulundurulmuş ve onay formu alınmıştır. Örneklem grubu gelişigüzel örnekleme ile belirlendiği için cinsiyet dağılımına dikkat edilmemiştir. Araştırmanın örneklem grubunda yer alan çocuk gelişimcilerin %95,4'ünü kadınlar, %4,6'sını erkekler; doktorların %91,4'ünü kadınlar, %8,6'sını erkekler; psikologların %73,4'ünü kadınlar, %26,6'sını erkekler; avukatların %77,7'sini kadınlar, %22,3'ünü erkekler; öğretmenlerin %89,2'sini kadınlar, %10,8'ini erkekler; asker ve polislerin %70,8'ini kadınlar ve %29,2'sini de erkekler oluşturmuştur. Genel olarak değerlendirildiğinde ise örneklem grubunun %83'ünü kadınlar, %17'sini erkekler oluşturmuştur.

2.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak Elliott, Thomas, Chan ve Chow (2000) tarafından geliştirilen "Uzmanlar İçin Soru Formu" kullanılmıştır. Bu soru formunda duygusal ihmal, istismar ve kötü muamele ile ilgili sorular yer almaktadır.

Soru formu iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda demografik bilgiler, ikinci kısımda "Çocuk İhmal ve İstismarını Tanıma" bölümü yer almaktadır. Çocuk İhmal ve İstismarını Tanı-

ma bölümü de iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamasında çeşitli davranışlardan oluşan 34 maddelik bir liste bulunmaktadır. Katılımcılardan bu davranışların ne kadar uygun olup olmadığını, “Bana göre bu davranış her zaman uygundur”, “Bana göre bu davranış bazen uygundur” ve “Bana göre bu davranış hiçbir zaman uygun değildir” şeklinde belirtilen üç duruma göre değerlendirmeleri istenmiştir.

İkinci aşamada ise; aynı davranışların bulunduğu listeyi bu kez de “Bana göre bu davranış çocuk ihmal ya da istismarı değildir”, “Bana göre bu davranış çocuk ihmal ya da istismarı olabilir” ve “Bana göre bu davranış çocuk ihmal ya da istismarıdır” şeklinde belirtilen üç duruma göre bu davranışların çocuk ihmali ya da istismarı olup olmadıklarını değerlendirmeleri istenmiştir. İfadelerde geçen çocuk ya da genç, 0-16 yaş arasında bulunan bireyi ifade etmektedir (Elliott ve ark., 2000).

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verilerinin toplanması 2017 yılının Eylül ve Kasım ayları içerisinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya başlanmadan önce Etik Kurul izni alınmıştır. Ayrıca soru formu kullanılmadan önce çocuk ihmal ve istismarı konusunda çalışmaları olan beş alan uzmanına gönderilerek uzman görüşü de alınmıştır.

Gelişigüzel örnekleme yönteminden yararlanılarak ulaşılabilen 647’si kadın, 133 tanesi erkek 780 uzmana soru formu uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Öncelikli olarak uzmanların her bir madde için verdikleri yanıtların yüzdeleri hesaplanmıştır. Meslek grupları arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için de Tukey post hoc testi yapılmıştır. Meslek grupları arasındaki farkın anlamlı olduğu on iki maddenin sonuçları tablolar halinde sunulmuştur.

3. Bulgular

Bulgular kısmında 6 meslek grubunun (çocuk gelişimci, doktor, psikolog, avukat, öğretmen ve asker/polis) duygusal ihmal ve istismara bakış açılarının belirlenmesini amaçlayan Uzmanlar İçin Soru Formu sonuçlarına yer verilmiştir. Örneklem grubunda yer alan çocuk gelişimcilerin çoğunluğunun 4 yıllık (%53,8); doktorların 5-9 yıllık (%28,1); psikologların 4 yıllık (%33,6); avukatların 4 yıllık (%48,5); öğretmenlerin 4 yıllık (%36,2); asker ve polislerin de 5-9 yıl yıllık mesleki deneyime sahip oldukları (%27,7) belirlenmiştir. Örneklem grubunda yer alan çocuk gelişimcilerin çoğunluğunun 20-44 (%39,2); doktorların 30-34 (%27,3); psikologların 25-29 (%32,8); avukatların 25-29 (%32,3); öğretmenlerin 20-24 (%30,8); asker ve polislerin de 25-29 yaş arasında oldukları (%24,6) belirlenmiştir.

Uzmanlardan Çocuk İhmal ve İstismarını Tanıma formunun ilk bölümünde, listelenen davranışların uygun olup olmadığını değerlendirilmeleri istenmiştir. Formun ikinci bölümünde de listelenen davranışların çocuk ihmal ve/veya istismarı olup olmadığını değerlendirilmeleri istenmiştir. Listelenen davranışların uygunluk durumu ile ilgili, uzman gruplarının cevapları arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Davranışların uygunluk durumlarının Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre dağılımları

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Kapıyı çocuğun üstüne kilitleyerek çocuğu dışarıda bırakma	Gruplar arası	,087	5	,017	1,723	,127
	Grup içi	7,831	774	,010		
Çocuğu odasına kilitleme	Gruplar arası	,103	5	,021	1,020	,405
	Grup içi	15,569	774	,020		
Çocuğu uzun saatler ders çalışmaya zorlama	Gruplar arası	,692	5	,138	2,162	,056
	Grup içi	49,569	774	,064		
Çocuğu başkaları ile kıyaslama	Gruplar arası	,472	5	,094	1,949	,084
	Grup içi	37,477	774	,048		
Çocuğa bağırma	Gruplar arası	3,145	5	,629	3,945	,002
	Grup içi	123,392	774	,159		
Çocuğu evde yalnız bırakma	Gruplar arası	2,299	5	,460	3,640	,003
	Grup içi	97,746	774	,126		
Başka çocuklardan daha başarılı olması için ısrar etme	Gruplar arası	,945	5	,189	2,348	,040
	Grup içi	62,300	774	,080		
Aile kararlarında fikrini sormama	Gruplar arası	2,206	5	,441	3,790	,002
	Grup içi	90,115	774	,116		
Çocuğu bağlama	Gruplar arası	,026	5	,005	1,000	,417
	Grup içi	3,969	774	,005		
Çocuğu yabancılardan gelecek zararlara karşı korumama	Gruplar arası	,099	5	,020	1,041	,392
	Grup içi	14,685	774	,019		
Çocuğu yakma (sigara, sıcak su vb)	Gruplar arası	,129	5	,026	1,215	,300
	Grup içi	16,500	774	,021		
Çocuğun sürekli yalan söylediğini düşünme	Gruplar arası	,453	5	,091	2,550	,027
	Grup içi	27,469	774	,035		

Listelenen davranışların çocuk ihmal ve/veya istismarı olma durumu ile ilgili, uzman gruplarının cevapları arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2: Davranışların ihmal ve/veya istismar durumlarının Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre dağılımları

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Kapıyı çocuğun üstüne kilitleyerek çocuğu dışarıda bırakma	Gruplar arası	1,795	5	,359	4,639	,000
	Grup içi	59,892	774	,077		
Çocuğu odasına kilitleme	Gruplar arası	1,549	5	,310	2,695	,020
	Grup içi	88,969	774	,115		
Çocuğu uzun saatler ders çalışmaya zorlama	Gruplar arası	3,781	5	,756	2,570	,026
	Grup içi	227,731	774	,294		
Çocuğu başkaları ile kıyaslama	Gruplar arası	3,015	5	,603	2,422	,034
	Grup içi	192,723	774	,249		
Çocuğa bağırma	Gruplar arası	2,719	5	,544	2,465	,032
	Grup içi	170,792	774	,221		
Çocuğu evde yalnız bırakma	Gruplar arası	1,653	5	,331	2,305	,043
	Grup içi	110,977	774	,143		
Başka çocuklardan daha başarılı olması için ısrar etme	Gruplar arası	2,114	5	,423	1,813	,108
	Grup içi	180,515	774	,233		
Aile kararlarında fikrini sormama	Gruplar arası	11,114	5	2,223	7,624	,000
	Grup içi	225,669	774	,292		
Çocuğu bağlama	Gruplar arası	,579	5	,116	2,794	,016
	Grup içi	32,108	774	,041		

Çocuğu yabancılardan gelecek zararlarına karşı korumama	Gruplar arası	2,103	5	,421	6,617	,000
	Grup içi	49,185	774	,064		
Çocuğu yakma (sigara, sıcak su vb)	Gruplar arası	,299	5	,060	2,535	,027
	Grup içi	18,238	774	,024		
Çocuğun sürekli yalan söylediğini düşünme	Gruplar arası	1,150	5	,230	1,268	,276
	Grup içi	140,362	774	,181		

Kapıyı çocuğun üstüne kilitleyerek çocuğu dışarıda bırakma; davranışının uygunluk durum dağılımı (Tablo 4) incelendiğinde tüm uzman gruplarında en düşük %96,9 oranında “*Bana göre bu davranış hiçbir zaman uygun değildir*” yanıtının verildiği görülmektedir. ANOVA sonuçları incelendiğinde gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=1,723$ $p=0,127>,05$). İhmal ve/veya istismar durum dağılımları (Tablo 5) incelendiğinde de en düşük %84,4 oranında “*Bana göre bu davranış çocuk ihmal ya da istismardır*” şeklinde yanıtlandığı görülmektedir. ANOVA sonuçları incelendiğinde ise gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F=4,639$ $p=0,000>,05$). Anlamlı farklılığın hangi uzman grupları arasında olduğunu belirleyebilmek için Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre diğer gruplar arasında fark olmadığı ancak çocuk gelişimci grubunun ortalamasının diğer grup ortalamalarından daha büyük olduğu görülmüştür ($F=4,639$ $p=0,002>,05$).

Çocuğu odasına kilitleme; davranışının uygunluk durum dağılımı (Tablo 4) incelendiğinde tüm uzman gruplarında en düşük %96,2 oranında “*Bana göre bu davranış hiçbir zaman uygun değildir*” şeklinde yanıtlandığı görülmektedir. ANOVA sonuçları incelendiğinde de gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=1,020$ $p=0,405>,05$). İhmal ve/veya istismar durum dağılımları (Tablo 5) incelendiğinde en düşük %85,2 oranında “*Bana göre bu davranış çocuk ihmal ya da istismardır*” şeklinde yanıtlandığı görülmektedir. ANOVA sonuçları incelendiğinde ise gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F=2,695$ $p=0,020>,05$). Anlamlı farklılığın hangi uzman grupları arasında olduğunu belirleyebilmek için Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonucuna göre diğer gruplar arasında fark olmadığı ancak çocuk gelişimci grubunun ortalamasının diğer grup ortalamalarından daha büyük olduğu görülmüştür ($F=2,695$ $p=0,000>,05$).

Çocuğu uzun saatler ders çalışmaya zorlama; davranışının uygunluk durum dağılımı (Tablo 4) incelendiğinde tüm uzman gruplarında en düşük %89,8 oranında “*Bana göre bu davranış hiçbir zaman uygun değildir*” şeklinde yanıtlandığı görülmektedir. ANOVA sonuçları incelendiğinde de gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=2,162$ $p=0,056>,05$). İhmal ve/veya istismar durum dağılımları (Tablo 5) incelendiğinde en düşük %66,2 oranında “*Bana göre bu davranış çocuk ihmal ya da istismardır*” şeklinde yanıtlandığı görülmektedir. ANOVA sonuçları incelendiğinde ise gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F=2,570$ $p=0,026>,05$). Anlamlı farklılığın hangi uzman grupları arasında olduğunu belirleyebilmek için Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre diğer gruplar arasında fark olmadığı ancak çocuk gelişimci grubunun ortalamasının diğer grup ortalamalarından daha büyük olduğu görülmüştür ($F=2,270$ $p=0,000>,05$).

Çocuğu başkaları ile kıyaslama; davranışının uygunluk durum dağılımı (Tablo 4) incelendiğinde tüm uzman gruplarında en düşük %90,6 oranında “*Bana göre bu davranış hiçbir zaman uygun değildir*” şeklinde yanıtlandığı görülmektedir. ANOVA sonuçları incelendiğinde de gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=1,949$ $p=0,084>,05$). İhmal ve/veya istismar durum dağılımları (Tablo 5) incelendiğinde en düşük %70,8 oranında “*Bana göre bu davranış çocuk ihmal ya da istismardır*” şeklinde yanıtlandığı görülmektedir. ANOVA

sonuçları incelendiğinde ise gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F=2,422$ $p=0,034>,05$). Anlamlı farklılığın hangi uzman grupları arasında olduğunu belirleyebilmek için Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre diğer gruplar arasında fark olmadığı ancak çocuk gelişimci grubunun ortalamasının diğer grup ortalamalarından daha büyük olduğu görülmüştür ($F=2,422$ $p=0,026>,05$).

Çocuğa bağırma; davranışının uygunluk durum dağılımı (Tablo 4) incelendiğinde tüm uzman gruplarında en düşük %74,6 oranında “*Bana göre bu davranış hiçbir zaman uygun değildir*” şeklinde yanıtlandığı görülmektedir. ANOVA sonuçları incelendiğinde ise gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F=3,945$ $p=0,002>,05$). Anlamlı farklılığın hangi uzman grupları arasında olduğunu belirleyebilmek için Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre diğer gruplar arasında fark olmadığı ancak çocuk gelişimci grubunun ortalamasının diğer grup ortalamalarından daha büyük olduğu görülmüştür ($F=3,945$ $p=0,003>,05$). İhmal ve/veya istismar durum dağılımları (Tablo 5) incelendiğinde en düşük %75,8 oranında “*Bana göre bu davranış çocuk ihmal ya da istismardır*” şeklinde yanıtlandığı görülmektedir. ANOVA sonuçları incelendiğinde ise gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F=2,465$ $p=0,032>,05$). Anlamlı farklılığın hangi uzman grupları arasında olduğunu belirleyebilmek için Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre diğer gruplar arasında fark olmadığı ancak çocuk gelişimci grubunun ortalamasının diğer grup ortalamalarından daha büyük olduğu görülmüştür ($F=2,465$ $p=0,001>,05$).

Çocuğu evde yalnız bırakma; davranışının uygunluk durum dağılımı (Tablo 4) incelendiğinde tüm uzman gruplarında en düşük %77,7 oranında “*Bana göre bu davranış hiçbir zaman uygun değildir*” şeklinde yanıtlandığı görülmektedir. ANOVA sonuçları incelendiğinde ise gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F=3,640$ $p=0,003>,05$). Anlamlı farklılığın hangi uzman grupları arasında olduğunu belirleyebilmek için Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre diğer gruplar arasında fark olmadığı ancak çocuk gelişimci grubunun ortalamasının diğer grup ortalamalarından daha büyük olduğu görülmüştür ($F=3,640$ $p=0,001>,05$). İhmal ve/veya istismar durum dağılımları (Tablo 5) incelendiğinde en düşük %84,6 oranında “*Bana göre bu davranış çocuk ihmal ya da istismardır*” şeklinde yanıtlandığı görülmektedir. ANOVA sonuçları incelendiğinde ise gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F=2,305$ $p=0,043>,05$). Anlamlı farklılığın hangi uzman grupları arasında olduğunu belirleyebilmek için Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre diğer gruplar arasında fark olmadığı ancak çocuk gelişimci grubunun ortalamasının diğer grup ortalamalarından daha büyük olduğu görülmüştür ($F=2,305$ $p=0,018>,05$).

Başka çocuklardan daha başarılı olması için ısrar etme; davranışının uygunluk durum dağılımı (Tablo 4) incelendiğinde tüm uzman gruplarında en düşük %88,3 oranında “*Bana göre bu davranış hiçbir zaman uygun değildir*” şeklinde yanıtlandığı görülmektedir. ANOVA sonuçları incelendiğinde ise gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F=2,348$ $p=0,040>,05$). Anlamlı farklılığın hangi uzman grupları arasında olduğunu belirleyebilmek için Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre diğer gruplar arasında fark olmadığı ancak çocuk gelişimci grubunun ortalamasının diğer grup ortalamalarından daha büyük olduğu görülmüştür ($F=2,348$ $p=0,000>,05$). İhmal ve/veya istismar durum dağılımları (Tablo 5) incelendiğinde en düşük %74,6 oranında “*Bana göre bu davranış çocuk ihmal ya da istismardır*” şeklinde yanıtlandığı görülmektedir. ANOVA sonuçları incelendiğinde de gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=1,813$ $p=0,108>,05$).

Aile kararlarında fikrini sormama; davranışının uygunluk durum dağılımı (Tablo 4) incelendiğinde tüm uzman gruplarında en düşük %76,2 oranında “*Bana göre bu davranış hiçbir za-*

man uygun değildir” şeklinde yanıtlandığı görülmektedir. ANOVA sonuçları incelendiğinde ise gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F=3,790$, $p=0,002>,05$). Anlamlı farklılığın hangi uzman grupları arasında olduğunu belirleyebilmek için Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre diğer gruplar arasında fark olmadığı ancak çocuk gelişimci grubunun ortalamasının diğer grup ortalamalarından daha büyük olduğu görülmüştür ($F=3,790$, $p=0,003>,05$). İhmal ve/veya istismar durum dağılımları (Tablo 5) incelendiğinde en düşük %52,3 oranında “*Bana göre bu davranış çocuk ihmal ya da istismardır*” şeklinde yanıtlandığı görülmektedir. ANOVA sonuçları incelendiğinde ise gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F=7,624$, $p=0,000>,05$). Anlamlı farklılığın hangi uzman grupları arasında olduğunu belirleyebilmek için Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre diğer gruplar arasında fark olmadığı ancak doktor grubunun ortalamasının diğer grup ortalamalarından daha büyük olduğu görülmüştür ($F=7,624$, $p=0,004>,05$).

Çocuğu bağlama; davranışının uygunluk durum dağılımı (Tablo 4) incelendiğinde tüm uzman gruplarında en düşük %99,2 oranında “*Bana göre bu davranış hiçbir zaman uygun değildir*” şeklinde yanıtlandığı görülmektedir. ANOVA sonuçları incelendiğinde de gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=1,000$, $p=0,417>,05$). İhmal ve/veya istismar durum dağılımları (Tablo 5) incelendiğinde en düşük %90,8 oranında “*Bana göre bu davranış çocuk ihmal ya da istismardır*” şeklinde yanıtlandığı görülmektedir. ANOVA sonuçları incelendiğinde ise gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F=2,794$, $p=0,016>,05$). Anlamlı farklılığın hangi uzman grupları arasında olduğunu belirleyebilmek için Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre diğer gruplar arasında fark olmadığı ancak öğretmen grubunun ortalamasının diğer grup ortalamalarından daha düşük olduğu görülmüştür ($F=2,794$, $p=0,003>,05$).

Çocuğu yabancılardan gelecek zararlara karşı korumama; davranışının uygunluk durum dağılımı (Tablo 4) incelendiğinde tüm uzman gruplarında en düşük %96,9 oranında “*Bana göre bu davranış hiçbir zaman uygun değildir*” şeklinde yanıtlandığı görülmektedir. ANOVA sonuçları incelendiğinde de gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=1,041$, $p=0,392>,05$). İhmal ve/veya istismar durum dağılımları (Tablo 5) incelendiğinde en düşük %87,7 oranında “*Bana göre bu davranış çocuk ihmal ya da istismardır*” şeklinde yanıtlandığı görülmektedir. ANOVA sonuçları incelendiğinde ise gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F=6,617$, $p=0,000>,05$). Anlamlı farklılığın hangi uzman grupları arasında olduğunu belirleyebilmek için Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre diğer gruplar arasında fark olmadığı ancak çocuk gelişimci grubunun ortalamasının diğer grup ortalamalarından daha büyük olduğu görülmüştür ($F=6,617$, $p=0,000>,05$).

Çocuğu yakma (sigara, sıcak su vb); davranışının uygunluk durum dağılımı (Tablo 4) incelendiğinde tüm uzman gruplarında en düşük %96,2 oranında “*Bana göre bu davranış hiçbir zaman uygun değildir*” şeklinde yanıtlandığı görülmektedir. ANOVA sonuçları incelendiğinde de gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=1,000$, $p=0,417>,05$). İhmal ve/veya istismar durum dağılımları (Tablo 5) incelendiğinde en düşük %96,9 oranında “*Bana göre bu davranış çocuk ihmal ya da istismardır*” şeklinde yanıtlandığı görülmektedir. ANOVA sonuçları incelendiğinde ise gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F=2,535$, $p=0,027>,05$). Anlamlı farklılığın hangi uzman grupları arasında olduğunu belirleyebilmek için Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre diğer gruplar arasında fark olmadığı ancak asker/polis grubunun ortalamasının diğer grup ortalamalarından daha düşük olduğu görülmüştür ($F=2,535$, $p=0,031>,05$).

Çocuğun sürekli yalan söylediğini düşünme; davranışının uygunluk durum dağılımı (Tablo 4) incelendiğinde tüm uzman gruplarında en düşük %93,1 oranında “*Bana göre bu davranış hiçbir zaman uygun değildir*” şeklinde yanıtlandığı görülmektedir. ANOVA sonuçları incelendiğinde ise gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F=4,639$ $p=0,000>,05$). Anlamlı farklılığın hangi uzman grupları arasında olduğunu belirleyebilmek için Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre diğer gruplar arasında fark olmadığı ancak çocuk gelişimci ve psikolog grubunun ortalamasının eşit ve diğer grup ortalamalarından daha büyük olduğu görülmüştür ($F=4,639$ $p=0,012>,05$). İhmal ve/veya istismar durum dağılımları (Tablo 5) incelendiğinde en düşük %80,0 oranında “*Bana göre bu davranış çocuk ihmal ya da istismardır*” şeklinde yanıtlandığı görülmektedir. ANOVA sonuçları incelendiğinde de gruplar arasında ortalama bakımından anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=1,268$ $p=0,276>,05$).

4. Tartışma

Duygusal ihmal ve istismar, çocuğu reddetmek, görmezden gelmek ve yok saymak gibi uygunsuz davranışların sürekli ve tekrarlanan durumunu ifade etmektedir. Duygusal istismar aynı zamanda fiziksel ve cinsel istismar gibi diğer kötü muamele biçimleriyle de bağlantılı olarak ortaya çıkabilir (Segal, 1992; Navarre, 1987).

Yapılan araştırmada çocukla çalışan, karşılaşan ve karşılaşma ihtimali bulunan altı meslek grubunun (çocuk gelişimci, doktor, psikolog, avukat, öğretmen ve asker/polis) duygusal istismar ile ilgili bakış açıları belirlenmeye çalışılmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde meslek grupları arasında listelenen davranışların uygun olup olmadığı konusunda anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Tüm davranışlarda, tüm uzmanların farklı oranlarla da olsa “*Bana göre bu davranış hiçbir zaman uygun değildir*” şeklinde yanıt verdikleri belirlenmiştir. Ancak; “*çocuğa sarılmama*”, “*çocuğu öpmeme*” ve “*aile kararlarında fikrini sormama*” maddelerinde yüzdelik oranlarda dalgalanmanın olduğu fark edilmiştir. Bu durumlar aile tutumları ile doğrudan ilgili olduğu için davranışların uygunluğu ve uygunsuzluğu konusunda uzmanların tereddütlü yaklaşım gösterdikleri düşünülmektedir. “*Çocuğu bağlama*” maddesinde diğer meslek gruplarının tamamının (%100) “*Bana göre bu davranış hiçbir zaman uygun değildir*” yanıtını verirken, öğretmen grubunun %0,8 oranla da olsa “*Bana göre bu davranış bazen uygundur*” yanıtını vermiş olmaları düşündürücü bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem doktor hem de asker/polis meslek grupları %9,2 ve %10 oranı ile çocuğu “*uzun saatler ders çalışmaya zorlama*” durumunun bazen uygun olduğunu düşünmektedir. Psikologların %14,1 oranıyla çocuk ile konuşmamayı; avukatların da %12,3 oranıyla çocuğu yakınından uzaklaştırmayı bazen uygun gördükleri de belirlenmiştir. Meslek gruplarının tamamı “*Çocuğa lakap takma*” maddesinde %0,8 ile %13,3 oranları arasında bazen uygun olabilir yanıtını vermişlerdir. Araştırmacılar (Atıcı, 2004; Atıcı, 2006; Bulucu, 2003) ilköğretim öğrencilerinde istenmeyen davranışları inceledikleri araştırmalarında lakap takmayı en sık karşılaştıkları olumsuz davranışların arasında sıralamışlardır. Glascock (2008)’da lakap takmayı sözel saldırganlık örneği olarak nitelendirirken, Hamlett (2007), okul öncesi çocuklarda sözel saldırganlığın en çok lakap takma ve alay etme biçiminde olduğunu ifade etmiştir. Bazı araştırmacılar da (Claussen ve Crittenden, 1991; Paavilamen ve Tarkka, 2003) lakap takmayı duygusal istismar türleri arasında bulunan davranış olarak nitelemektedir. Lakap takma maddesinin yoruma açık olduğu düşünülmektedir. Çünkü lakap takma hem olumlu hem de olumsuz olarak değerlendirilebilir. Takılan lakapların kullanım şekli, kullanım zamanı ve telaffuz ediliş biçimine dikkat edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Çünkü çocuğu motive edici, olumlu bir anlam içeriyor olabilir. Ancak olumlu bir anlam içeriyor olsa dahi, çocuğa kendi ismi ile hitap etme-

nin doğru olduğu düşünülmektedir. Çünkü çocukluk döneminde yaşanan olumsuz olayların yetişkinlik dönemini de etkileyebileceği söylenebilir. Dye (2019) yaptığı araştırmada erken çocukluk döneminde duygusal istismara maruz kalan yetişkinlerin yaşadıkları çocukluk travmasının olumsuz uzun vadeli sonuçları arasında depresyon, anksiyete, stres ve nevrotik kişiliği gibi risk faktörlerinin bulunduğunu ortaya koymuştur.

Listelenen davranışların çocuk ihmal ve/veya istismarı olup olmadığı konusunda da meslek grupları arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Tüm davranışlarda, tüm uzmanların farklı oranlarla da olsa en çok “*Bana göre bu davranış çocuk ihmal ya da istismardır*” şeklinde yanıt verdikleri belirlenmiştir. Ancak genel olarak değerlendirildiğinde ve yüzdesel oranlar incelendiğinde, meslek gruplarının listelenen maddelerde bulunan durumların ihmal ve istismar olup olmama konusunda “olabilir” ve “istismardır” seçenekleri arasında kararsız kaldığı görülmektedir. Ayrıca, “çocuğa sarılmama”, “çocuğu öpmeme”, “çocuğu sık sık eleştirme”, “çocuğu uzun saatler ders çalışmaya zorlama”, “çocuğun büyüdüğünü kabullenmeme” ve “aile kararlarında fikrini sormama” maddelerinin yüzdelik oranlarında dalgalanmanın olduğu görülmektedir. Örneğin “aile kararlarında fikrini sormama” maddesine çocuk gelişimciler %81,5 oranıyla istismardır derken, avukatlar %52,3 oranıyla istismardır yanıtını vermişlerdir. Benzer bir şekilde yüzdesel oranlar arasındaki bu farklılaşmanın aile tutumları ve aile dinamikleri ile ilgili olduğu için ortaya çıktığını düşünebiliriz. “Kapıyı çocuğun üstüne kilitleyerek çocuğu dışarıda bırakma” maddesine psikologların %14,1 oranıyla olabilir ve %1,6 oranıyla da olsa istismar değildir yanıtını verdikleri görülmektedir. “Çocuğu odasına kilitleme” durumu da doktorların %1,6’sı, avukatların %0,8’i ve asker/polislerin de %3,1’i tarafından istismar değildir şeklinde ifade edilmiştir. “Çocuğu başkaları ile kıyaslama”, “diğer çocukların ondan daha iyi olduklarını söyleme”, “çocuğun başarılarını takdir etmeme”, “çocuğa lakap takma”, “çocuğa bağırma”, “başka çocuklardan daha başarılı olmaya zorlama”, “erkek olduğu için farklı davranma”, “kız olduğu için farklı davranma” ve “aile kararlarında fikrini sormama” durumları da meslek grupları tarafından farklı yüzdelik oranlarında çocuk istismarı değildir şeklinde yanıtlanmıştır. Chen ve Qin (2019) ergenlerle yaptıkları araştırma sonunda yalnızlık ve benlik saygısının duygusal istismar ile sosyal kaygı arasında ilişki bulunduğunu ortaya çıkarmış ve duygusal olarak istismar edilen ergenlerin sosyal kaygılarının azaltılması için müdahale edilmesi, yalnızlığın giderilmesi ve özgüvenlerinin artırılması gerektiği vurgulanmıştır. Duygusal istismarın benlik saygısı ve yalnızlık ile doğrudan bir ilişkisi olduğu yapılan diğer araştırmalarla (Brown ve ark., 2016; Malik ve Kaiser, 2016) da ortaya konmuştur.

Aile tutumları, ailenin yapısı ve gelir düzeyi gibi çeşitli değişkenlere göre şekillenebilmektedir. Ömeroğlu (1996) ve Şendoğdu (2000) tarafından yapılan araştırmalar ebeveynlerin meslekleri ile tutumları arasındaki ilişkinin önemli olduğunu göstermiştir. Özyürek ve Tezel Şahin (2005) 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarını inceledikleri araştırma sonucunda; çalışan ve çalışmayan annelerin tutumları arasında fark olduğunu, özellikle de doktor, öğretmen ve avukat olarak çalışan annelerin çalışmayan ve diğer meslekleri yapan annelere göre daha demokratik tutum sergilediklerini tespit etmişlerdir. Ayrıca babaların, demokratik tutum sergilemelerinde meslek etkisinin bulunmadığı belirlenmiştir. Yüzdelerde elde edilen bu farklılaşmanın mesleki bakış açısının yanı sıra, kişinin geliştirdiği bireysel tutum ve aile tutumlarından kaynaklandığı düşünülebilir.

Listelenen eylemlerin hem uygunluk durumu sonuçları hem de çocuk ihmal ve/veya istismarı olma durumu ile ilgili, uzman gruplarının cevapları arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için Tek Yönlü Varyans Analizi, anlamlı fark olan meslek gruplarını belirleyebilmek için de Tukey testi yapılmıştır (Tablo 1 ve Tablo 2). Tukey testi sonuçlarına göre; eylemlerin uygunluk durumlarında “Başka çocuklardan daha başarılı olması için ısrar etme” ve “Çocuğun sürekli yalan

söylediğini düşünme” maddelerinde çocuk gelişimci ve psikolog gruplarında anlamlı farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Davranışların çocuk ihmal ve istismarı olma durumlarında “Kapıyı çocuğun üstüne kilitleyerek çocuğu dışarıda bırakma”, “Çocuğu odasına kilitleme”, “Çocuğu uzun saatler ders çalışmaya zorlama”, “Çocuğu başkaları ile kıyaslama”, “Çocuğun başarılarını takdir etmeme”, “Çocuğu bağlama”, “Çocuğu yabancılardan gelecek zararlardan korumama” ve “Çocuğu yakma” maddelerinde çocuk gelişimci meslek grubunda anlamlı farklılaşma olduğu, ancak “Çocuğu bağlama” maddesinde öğretmen grubunun ortalamasının, “Çocuğu yakma” maddesinde de asker/polis grubunun ortalamasının diğer grup ortalamalarından daha düşük olduğu görülmüştür. Bir tür çocuklara kötü muamele olan duygusal istismar, yalnızlık ile ilişkili olabilir (Cavanaugh ve Buehler, 2015). Ailesi tarafından duygusal istismara maruz kalan çocukların ebeveyn-çocuk ilişkileri olumsuz etkilenebilir (Liu ve ark.,2018) ve çocukların başkalarına karşı güvensizlik de dahil olmak üzere kişiler arası ilişkiler hakkındaki düşünceleri olumsuz etkilenebilir. Bu durum da sosyal izolasyon ve yalnızlık hissetmelerini sağlayabilir (Akdoğan, 2017).

Hem uygunluk hem de çocuk ihmal ve/veya istismarı olma durumunda ise “Çocuğa sarılma” maddesinde her iki kısımda da öğretmen; “Çocuğu öpmeme” maddesinde uygunluk kısmında asker/polis ve çocuk ihmal ve istismarı kısmında öğretmen, “Çocuğu sık sık eleştirme” maddesinde her iki kısımda da çocuk gelişimci, “Çocuğa lakap takma” maddesinde her iki kısımda da çocuk gelişimci, “Çocuğa bağırma” maddesinde her iki kısımda da çocuk gelişimci, “Çocuğu evde yalnız bırakma” maddesinde her iki kısımda da çocuk gelişimci, “Çocuğun büyüdüğünü kabullenmeme” maddesinde her iki kısımda da çocuk gelişimci ve “Aile kararlarında fikrini sormama” maddesinde uygunluk kısmında çocuk gelişimci ve çocuk ihmal ve istismarı kısmında da doktor meslek gruplarında anlamlı farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Örneklem grubunda kadınların daha fazla bulunmasının sonuçlar üzerinde etkili olduğu düşünülebilir. Çiftçi, Gülaçtı ve Çetinkaya (2018) tarafından yapılan araştırma sonucuna göre üniversite öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismar boyutu annelerinin çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir. Yapılan araştırmalara göre; öğretmenlerin aile hekimlerine oranla cinsel, duygusal istismar ve ihmale daha duyarlı oldukları (Özyürek ve ark., 2018), kadın sağlık personelinin ihmal ve istismarın çocuktaki davranışsal belirtilerini erkeklerden daha iyi tanıdıkları ve hekimlerin istismarın fiziksel belirtilerini hemşirelerden daha iyi tanıdıkları (Metinyurt ve Sarı, 2016), çocuk kliniğinde çalışan hemşirelerin ise çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeylerin orta seviyede olduğu belirlenmiştir (Polat Külcü ve Karataş, 2016). Ayrıca, Sağır ve Gözler (2013) yaptıkları araştırmada sınıf öğretmenlerinin duygusal ihmal ve istismar farkındalık düzeylerini yüksek tespit etmişlerdir. Zihin teorisi erken çocukluk döneminde hızlı bir gelişim gösterir ve ebeveynler ile erken dönemde kurulan ilişkiler, bu gelişmeyi olumlu yönde tetikleyen kritik bir öneme sahiptir (Benson ve Sabbagh, 2009). Örneğin; okul öncesi dönem çocuklarında zihin teorisinin daha erken gelişimi ile annelerin önemli ölçüde ilişkili olduğu belirlenmiştir (Sabbagh ve Bowman, 2017). Buna karşılık, olumsuz ebeveyn tutumları, duygusal ihmal ve/veya istismara maruz kalmanın da zihin gelişim teorisi üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır. Duygusal olarak kötü muameleye maruz kalan çocuklar üzerinde yapılan on sekiz araştırmanın meta-analiz çalışması sonucunda, duygusal istismara maruz kalan çocukların duygu tanımlama görevleri ve akıl yürütme gibi bir dizi zihinsel ifade kodunda, duygusal istismara maruz kalmamış çocuklara kıyasla önemli ölçüde daha düşük performans gösterdikleri belirlenmiştir (Luke ve Banerjee, 2013).

Meslek gruplarının karşılaştırmalı sonuçlarını değerlendirdiğimizde; çocuk gelişimci mesleği ile diğer meslek grupları arasında olumlu anlamda farklılaşma olduğunu söyleyebiliriz. Bununla birlikte çocuk gelişimci, öğretmen, psikolog ve doktor meslek gruplarının çalışma alanları göz önünde

bulundurulduğu zaman, aralarında görüş farklılıklarının olması da düşündürücü bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Bu durumda, çocuk gelişimci, psikolog ve doktorların sağlık alanında hizmet verdikleri düşünüldüğünde, diğer meslek grupları ile çocuk gelişimcilerin fikir ayrılığı yaşadıkları söylenebilir. Chan, Chow ve Elliott (2000) fiziksel istismar konusunda yaptıkları araştırma sonucunda öğretmenlerin çocuk istismarı biçimlerini tanıma, raporlama ve fark etme konusunda eğitime açık bir ihtiyaçları olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Chan, Chow ve Elliott (2000)'un araştırma sonuçları, yapılan bu çalışma sonucunda öğretmenler ile ilgili elde edilen bulguları desteklemektedir.

5. Sonuç ve Öneriler

Duygusal ihmal ve istismara uzmanların bakış açısını belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma sonucunda, belirlenen uzmanlar arasında genel anlamda çok farklılık olmadığı, ancak farklılık bulunan maddelerde de çocuk gelişimcilerin grubunun ortalamasının diğer grup ortalamalarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Duygusal ihmal, istismar ve kötü muamelele karşı yapılan ve yapılacak önleyici müdahale çalışmalarında, çocukla çalışan, karşılaşan ya da karşılaşma ihtimali bulunan farklı meslek gruplarının ortak fikir birliği geliştirilmesi ihtiyacı olduğu görülmüştür. Meslek gruplarının ve özellikle de suç ve suçlu ile daha fazla karşılaşan asker/polis ve avukatların eğitimlerine ya da hizmet içi eğitim programlarına dahil edilerek, farkındalık geliştirici çalışmaların sıklaştırılması gerektiği söylenebilir. Mevcut uygulamada eğitimlerin bulunduğu bilinmekle birlikte araştırma sonucunda elde edilen bulgular farkındalık geliştirme konusunda daha fazla çalışmanın yapılması gerektiğini ortaya koymuştur. Çocukla karşılaşan, karşılaşma ihtimali bulunan ve çalışan tüm meslek gruplarının hizmet içi eğitimlerinde, özellikle çocuğun gelişimi ve eğitimi, çocuk ile iletişim, istismar türleri hakkında örneklerin yoğun olarak sunulduğu eğitimlerin planlanmasının ve uygulanmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Duygusal ihmal ve istismar konusunda halkı ve aileleri bilinçlendirici çeşitli halk eğitimi etkinlikleri daha fazla farkındalık oluşturulması için etkili olabilir. Aileler bazı söz ve davranışlarının duygusal istismara sebep olduğunun farkında olmayabilir. Bu nedenle bazı söz ve davranışlarının çocuklarını olumsuz olarak etkileyebileceği ve korkutabileceği konusunda bilinç oluşturulmaya çalışılabilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Akdoğan, R. (2017). A model proposal on the relationships between loneliness, insecure attachment, and inferiority feelings. *Personality and Individual Differences, 111*, 19–24. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.01.048>.
- Arlı, M. ve Nazik, H. (2001). *Bilimsel araştırmaya giriş*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Atıcı, A. (2004). *İlköğretim I. kademe öğretmenlerinin sınıf içi problem davranışlara yönelik müdahalelerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Atıcı, M. (2006). İlköğretim öğrencilerinin davranış problemleriyle baş etme konusunda öğretmen-psikolojik danışman işbirliğine ilişkin görüşlerin karşılaştırılması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 25*, 55–65.

- Benson, S. N. K. (2009). *A review of "Observation techniques: structured to unstructured"* Gillham, B. (2008). London & New York: Continuum International Publishing Group.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi. (1990) erişim adresi: http://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23c.html adresinden 20.12.2018 tarihinde indirilmiştir.
- Brassard, M. R., Hart, S. N., & Hardy, D. (1991). Psychological and emotional abuse of children. In R.T. Ammerman & M. Herson (Eds.), *Case studies in family violence*. New York: Plenum Press.
- Brown, S., Fite, P. J., Stone, K., & Bortolato, M. (2016). Accounting for the associations between child maltreatment and internalizing problems: The role of alexithymia. *Child Abuse & Neglect*, 52, 20–28.
- Bulucu, Ö. (2003). *İlköğretim I. kademe öğretmenlerinin sınıf davranış yönetiminde yetkinlik algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Bulut, S. (2016). Çocuk cinsel istismarı hakkında bir derleme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 139–156.
- Cavanaugh, A. M., & Buehler, C. (2015). Adolescent loneliness and social anxiety: The role of multiple sources of support. *Journal of Social and Personal Relationships*, 1–21. <https://doi.org/10.1177/0265407514567837>
- Chan, J. S., Chow, Y., & Elliott, J. M. (2000). *Professional and public perceptions of physical child abuse and neglect in Singapore*. Research Monograph. Singapore Children's Society.
- Chen, C., & Qin, J. (2019). Emotional abuse and adolescents' social anxiety: The roles of self-esteem and loneliness. *Journal of Family Violence*, 1–11.
- Claussen A., & Crittenden P. (1991). Physical and psychological maltreatment relations among types of maltreatment. *Child Abuse Neglect*, 15, 5–18.
- Çamurdan, A. (2000). *Çocuk ihmali, çocuk istismarı ve ihmaline multidisipliner yaklaşım*. Ankara: Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği Yayınları.
- Çiftçi, Z., Gülaçtı, F. ve Çetinkaya, B. (2018). Üniversite öğrencilerinin duyarlılık düzeyleri ile algılanan duygusal istismar düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Suç Korkusu Suç Mağdurları ve Yaşanan Sosyal Travmalar Kongre Kitabı*, 441–457.
- Dünya Sağlık Örgütü (2006). The World Health Report 2006-Working Together for Health. Erişim adresi: <http://www.who.int/whr/2006/en/>
- Dünya Sağlık Örgütü. (1999). *Report of the consultation on child abuse prevention*. Geneva: World Health Organization.
- Dye, H. L. (2019). Is emotional abuse as harmful as physical and/or sexual abuse? *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 1–9.
- Elliott, J. M., Thomas, J. I., Chan, J. S., & Chow, Y. (2000). *Professional and public perceptions of child abuse and neglect in Singapore: An overview*. Singapore: Singapore Childrens Society.
- Jaffe-Gril, E., Jaffe, J., & Segal, J. (2007). Types, signs, symptoms, caoses and getting help. *Child Abuse and Neglect*. Erişim adresi: www.helpguide.org/mental/childabusephysicalemotionalsexualneglect.htm
- Gabarino, J., Guttman, E., & Seeley, J. W. (1986). *The psychologically battered child*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Glascok, J. (2008). Direct and indirect aggression on prime-time network television. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 52(2), 268–281.
- Hamlett, T. A. (2007). *Contant analysis of aggression in television programs for preschoolers*, (The Degree of Doctor of Philosophy), Texas Woman's University, Texas.
- Iwaniec, D. (1995). *The emotionally abused and neglected child: Identification, assessment, and intervention*. New York: John Wiley & Sons.
- Liu, C., Chen, X., Song, P., Lu, A., Wang, L., & Zhang, X. (2018). Relationship between childhood emotional abuse and self-esteem: A dual mediation model of attachment. *Social Behavior and Personality*, 46(5), 793–800.
- Luke, N., & Banerjee, R. (2013). Differentiated associations between childhood maltreatment experiences and social understanding: A meta-analysis and systematic review. *Developmental Review*, 33(1), 1–28.
- Malik, S., & Kaiser, A. (2016). Impact of emotional maltreatment on selfesteem among adolescents. *Journal of Pakistan Medical Association*, 66(7), 795–799.

- Metin, M. (2014). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Metinyurt, H. A. I. ve Sarı, H. Y. (2016). Sağlık çalışanlarının çocuk ihmali ve istismarını tanıma düzeyleri. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 1(1), 101–121.
- Ministry of Community Development and Sports. (2001). *Management of child abuse in Singapore: A manual for professionals and service providers working with children*. Singapore: Ministry of Community Development and Sports.
- Navarre, E. L. (1987). *Psychological maltreatment: the core component of child abuse*, in M.R. Brassard, R. Germain, & S.N. Hart, (Eds.), *Psychological maltreatment of children and youth*. New York: Pergamon Press.
- O'Hagan, K. (1993). *Emotional and psychological abuse of children*. Buckingham: Open University Press.
- Ömeroğlu, F. (1996). *Okulöncesi dönemde çocuğun terbiyesinde annenin rolü ve annelerin çocuk yetiştirme tutumları (anne tutumlarının demografik bilgilere göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bir araştırma)*. (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Özyürek, A., Çetin, A., ve Yıldırım, R. (2018). Aile hekimi ve öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki görüş ve tutumları. *İtobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 7(1), 436–453.
- Özyürek, A., ve Tezel Sahin, F. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19–34.
- Paavilainen, E., & Tarkka M. T. (2003) Definition and identification of child abuse by finnish public health nurses. *Public Health Nurs*; 20(1), 49–55
- Pelendecioğlu, B. ve Bulut, S. (2009). Çocuğa yönelik aile içi fiziksel istismar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 49–62.
- Külcü Polat, D. ve Karataş, H. (2016). Çocuk kliniklerinde çalışan hemşirelerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi düzeylerinin incelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 32(1), 48–58.
- Sabbagh, M. A., & Bowman, L. C. (2018). *Theory of mind*. Stevens' Handbook of Experimental Psychology and Cognitive Neuroscience, 4, 1–39.
- Sağır, M., ve Gözler, A. (2013). Sınıf öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik görüşleri ve farkındalık düzeyleri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 67–102.
- Sağlık Bakanlığı. (2011). Sağlık Bakanlığı Çocuk İhmal ve İstismarı, Erişim adresi: <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/ruh-sagligi/1491-ihmal-istismar.html>
- Segal, U. A. (1992). Child abuse in India: An empirical report on perceptions. *Child Abuse and Neglect*, 16(6), 887–908.
- Şendoğdu, M. C. (2000). *Anaokuluna devam eden 5-6 yaş çocuklarının anne babalarını algılamaları ile anne babaların kendi tutumlarını algılamaları arasındaki ilişki*. (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tower, C. C. (1993). *Understanding child abuse and neglect*. Boston: Allyn & Bacon.
- Trocme, N., MacLaurin, B., Fallon, B., Daciuk, J., Billingsley, D., Tourigny, M., Mayer, M., Wright, J., Barter, K., Burford, G., Hornick, J., Sullivan, R., & McKenzie, B. (2001). *Canadian Incidence Study of Reported Child Abuse and Neglect: Final Report*. Ottawa, Ontario: Minister of Public Works and Government Services Canada.
- Wiehe, V. R. (1990). *Sibling abuse: Hidden physical, emotional and sexual trauma*. Lexington, MA: Lexington Books.